

Izv. prof. dr. sc. Boris Bakota

Pravni fakultet

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Republika Hrvatska

Ministarstvo poljoprivrede

n/r Tomislav Tolušić, ministar

Ulica Grada Vukovara 78

10000 Zagreb

Zakon o zaštiti životinja (NN 102/17) u st. 1. čl. 59. zabranjuje držanje životinja u cirkusima i njihovo korištenje u cirkuskim predstavama. No, st. 2. iznimno dopušta držanje i nastupanje domaćih životinja u cirkusima i cirkuskim predstavama, ali pri tomu ističe cilj zašto je ova iznimka dopuštena. Cilj je da bi se pokazalo vrstama svojstveno ponašanje koje je istovjetno ponašanju životinja u prirodnom okolišu.

Na prvi pogled sve je jasno i razumljivo, ali se u praksi pogrješno tumače jasne zakonske odredbe. Potrebno je jasno protumačiti što se smatra domaćom životinjom. Domaća životinja određena je čl. 4. st. 1. toč. 6. kao one koje je čovjek pripitomio i udomaćio i koje uzgaja radi proizvodnje hrane, hrane za životinje i nusproizvoda životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi te u druge gospodarske svrhe. Da bismo neku životinju smatrali domaćom, potrebno je da se kumulativno ispune dva uvjeta. Prvi je uvjet da ju je čovjek pripitomio i udomaćio, ali je pri tome bitno i da se ona koristi radi proizvodnje hrane ili hrane za životinje ili nusproizvoda životinjskog podrijetla koji nisu za prehranu ljudi ili u neke druge gospodarske svrhe. Gotovo je za svaku vrstu vrlo jednostavno odrediti pripada li domaćim životinjama ili ne. Stoga je nerazumljiv pokušaj uvrštavanja deva i ljama u domaće životinje, a što one sukladno zakonskoj odredbi nikako ne mogu biti. One su u Hrvatskoj ne uzgajaju radi prehrane ljudi, ne uzgajaju se radi proizvodnje hrane za životinje, također ne ni kako izvor nusproizvoda životinjskoga podrijetla koji nisu za prehranu ljudi, a nema ni podataka da ih se kod nas koristi u neke druge gospodarske svrhe (primjerice poput konja, bikova itd.) Jedan od preduvjeta nije ostvaren, ali istovremeno deve ni ljame nisu pripitomljene, a ni udomaćene na području naše države iz osnovnoga razloga što njih ovdje niti nema. Samim time nisu ni mogle biti domesticirane. I kod deva i kod ljama nije ispunjen ni jedan od dva preduvjeta da bi se mogle smatrati domaćim životinjama. Činjenica da bi se one u nekim državama mogle smatrati domaćima nema nikakvoga utjecaja na Republiku Hrvatsku budući da naš zakon jasno i nedvosmisleno postavlja preduvjete da bi neka vrsta mogla biti smatrana domaćom životinjom.

Ministarstvo poljoprivrede u Prijedlogu nacрта zakona o zaštiti životinja koje je uputilo na e-savjetovanje zainteresiranoj javnosti u odgovoru na mnoge komentare o nastupima životinja u cirkusu

(tada kao čl. 61.), braneći nastupe domaćih životinja, pojašnjava na koga se zabrana odnosi: životinje uzete iz prirode i divlje životinje ako takvo korištenje zahtijeva premještanje iz njihovog životnog prostora. Deve i ljame ne možemo naći u našim domaćinstvima i jasno je da ih se mora uzeti iz prirode, odnosno premjestiti ih iz njihovog životnog prostora, a koji čak i nije na području Republike Hrvatske.

Nastupi deva i ljama u potpunosti su suprotnosti sa zakonskim odredbama, a podložni su i prekršajnim sankcijama predviđenim zakonom.

Čl. 59. st. 2. jasno govori da ponašanje životinja u cirkusu mora biti istovjetno ponašanju životinja u prirodi, a ovdje sigurno nije riječ o tome. Vidjevši (sredstva javnoga priopćavanja, društvene mreže) priloge o cirkusima koji su nakon stupanja na snagu Zakona o zaštiti životinja nastupali u našoj zemlji morao sam se zapitati kada to bilo koji konji u prirodi trče unatrag? Kada se pas vozi na leđima konja? To nisu ponašanja istovjetna onima u prirodi. Odredba je po meni vrlo jasna i onaj tko tvrdi da je to prirodno ponašanje mora tu tvrdnju i potkrijepiti. Nijednoj životinji nastupanje u cirkusu nije istovjetno njezinom ponašanju u prirodi. Nikada nisam čuo da životinje same organiziraju cirkuse i nastupaju u njima. To bi bilo istovjetno ponašanje. Također temeljem čl. 4. st. 6., zaključujem da domaće životinje žive uz ljude i da ih baš i nema u prirodi, pa je upitno što je istovjetno njihovom ponašanju u prirodi. Razgovarajući tijekom predavanja sa svojim studentima, nije nam bilo jasno kakvo je to uopće ponašanje. Domaće životinje su, npr. svinje koje se uzgajaju za prehranu. Njihov život dakle završava klanjem. Bi li cirkusi tada mogli prikazivati klanje? Umjetnu oplodnju krava? Tzv. divlji konji koji stvarno žive u prirodi, ali zasigurno ne prevoze pse na svojim leđima od točke A do točke B.

Republika Hrvatska može se podičiti činjenicom da je imalo Živobran – društvo za zaštitu životinja osnovano u Zagrebu još daleke 1894. godine. Poznati Đuro Deželić bio je jedan od osnivača, a pokroviteljice carica Elizabeta i krunska princeza Štefaniya. Da prirodnoga ponašanja životinja u cirkusima nema, bilo je jasno našim intelektualcima s početka stoljeća, pa u svome časopisu pišu:

„Nezgoda u cirkusu. Nedavno čitاسmo u Petrogradskim novinama viest, koja je kadra na razmišljanje probuditi živobrane. Ondje je bio cirkus Cincinelli, te je direktor istoga predveo pred obćinstvo neosjedlana izmajstorena konja. Ruski car, koji je predstavi prisustvovao, izazvao je direktora pljeskom radi uspjele produkcije. Pa dok se direktor naklonio prama carskoj loži, skoči konj na direktora prednjim nogama tolikom snagom, da mu kopitama zadao u glavu više udaraca, od kojih se teško ozliedjen odnešen iz cikrusa. Neima dvojbe, da se mrcvareni konj svomu okrutnomu gospodaru tim činom htjeo osvetiti koliko prepati glada, dok se nauči majstorije za cikrus, prošlo bi ih oduševljenje kojim motre cirkusne predstave. Ludo je gledati konja kada sjedi kao pas, pleše kao lutka. Na stranu dakle sa svim majstorijama koje se protive naravnom ustrojstvu kretanja konjskoga tiela.“ (Živobran. Glasilo hrv. društva za zaštitu životinjâ u Zagrebu, 1902., br. 2).

Iz zakonskih odredbi jasno je da deve i ljame nisu domaće životinje pa da im nema mjesta u cirkusima. Istovremeno vrlo je upitno i nastupanje domaćih životinja budući da njihovo prirodno ponašanje zasigurno ne bi izazvalo interes kod publike u odnosu na cirkuse točke u kojima se iste te životinje dresurom primoravaju na aktivnosti koje nisu u skladu s njihovom naravi i prirodnim ponašanjem, a sve u svrhu čiste zabave gledatelja odnosno posjetitelja cirkusa.

U Osijeku, 28. kolovoza 2018.

